

**Uw stem op 25 mei:
welke keuze voor het ouderenbeleid
van morgen?**

De partij-
standpunten
in beeld

Inhoud

1. Op welke manier wil uw partij de pensioenen van de huidige en toekomstige gepensioneerden verbeteren?	4
2. "We moeten met z'n allen langer werken", hoor je alsmaar vaker. Hoe kunnen we er volgens uw partij voor zorgen dat dit voor iedereen haalbaar wordt?	10
3. Welke maatregelen zijn volgens uw partij nodig om voldoende goede en toegankelijke zorg voor ouderen te kunnen blijven voorzien?	14
4. Hoe wil uw partij er voor zorgen dat alle ouderen over een betaalbare en kwaliteitsvolle woning kunnen beschikken?	18
5. Welke prioriteiten ziet uw partij voor het Europese niveau die het leven van ouderen kunnen verbeteren?	23
6. Ziet uw partij nog andere belangrijke aandachtspunten ten aanzien van ouderen?	26
7. Wat denkt de Vlaamse Ouderenraad - prioriteiten voor de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen	29

Voorwoord

Beste (toekomstige) oudere burger

Op zondag 25 mei 2014 zullen u en ik onze stem kunnen uitbrengen.

Zowel op het Vlaamse, het federale als het Europese niveau zullen dan de nieuwe parlementsleden verkozen worden, die in de komende vijf jaar kunnen beslissen over het beleid dat gevoerd zal worden. Uw stem bepaalt dus mee welke partijen aan zet zijn, en welke voorstellen werkelijkheid kunnen worden.

Vanuit de filosofie dat een goed geïnformeerde stem er twee waard is, hoopt de Vlaamse Ouderenraad met deze brochure alvast een bijdrage te leveren tot een doordacht en breed gedragen ouderenbeleid na 25 mei.

Op de bladzijden die volgen, vindt u de antwoorden die Vlaamse politieke partijen ons bezorgden rond uitdagingen in het dagelijkse leven van tal van ouderen. De Vlaamse Ouderenraad selecteerde daarbij vijf thema's: pensioenen, langer werken, zorg, wonen en het Europees beleid, met ruimte voor eigen aanvullingen. Hopelijk raakt u aan de hand daarvan beter wegwijs in de aanloop naar uw keuze in het stemhokje.

Bij het opstellen van deze brochure heeft de Vlaamse Ouderenraad zich beperkt tot programma's van de democratische partijen die in alle provincies en voor de drie bestuursniveaus opkomen. Al staat het u uiteraard vrij ook andere partijen in overweging te nemen wanneer u op 25 mei uw stem uitbrengt, of op zoek te gaan naar die ene kandidaat die het best uw persoonlijke voorkeur weet te verwoorden.

De Vlaamse Ouderenraad hoopt dat deze brochure u ertoe aanzet om in de komende weken stil te staan bij welke partij volgens u de beste garantie vormt voor het welzijn van de huidige en toekomstige ouderen, en zo uw keuze op de verkiezingsdag makkelijker zal maken.

Want iedere stem telt, ook die van u.

*Mie Moerenhout
Directeur*

*Jul Geeroms
Voorzitter*

1. Op welke manier wil uw partij de pensioenen van de huidige en toekomstige gepensioneerden verbeteren?

Een op vijf ouderen leeft in armoede. Groen wil een einde maken aan de te lage pensioenen en pleit voor een absolute ondergrens van ons pensioensysteem. **We voeren een basispensioen in op de armoedegrens voor iedereen.** Pensioen is ook méér dan dit basispensioen. Werken loont nog meer dan voorheen, want bovenop het basispensioen krijgen mensen een hoger pensioen per gewerkt jaar.

Aanvullende pensioenen blijven 'aanvullend'. Groen is de enige partij die voluit gaat voor het wettelijk pensioen ('de eerste pijler'). Dat is het enige pensioen dat iederéén kan opbouwen en dat niet afhankelijk is van de beursrisico's. Aanvullende pensioenen kosten ook geld en zijn dus geen mirakeloplossing.

Vrouwen komen na een echtscheiding vaak in financiële problemen. Een pensioensplit biedt de oplossing. We tellen de pensioenen van de partners binnen het koppel samen en verdelen het eerlijk over de twee, dit voor de duur van het huwelijk of samenlevingscontract. Ook voor de aanvullende pensioenen. Zo wordt de partner die wat minder werkt om voor de kinderen te zorgen, niet afgestraft in het pensioen. Voor Groen kan dit echter alleen na invoering van een basispensioen, want anders krijg je twee superlage pensioentjes als je het pensioen splitst en duw je twee gezinnen in armoede.

We hervormen het pensioensysteem verder zodat gepensioneerden hun levensstandaard in stand kunnen houden. **Daarbij zullen de wettelijke pensioenstelsels van werknemers, zelfstandigen en ambtenaren naar elkaar toegroeien zodat elke gepensioneerde van een gelijkwaardig pensioen kan genieten.** De pensioenrechten worden verder geïndividualiseerd. Het onderscheid tussen gehuwden en wettelijk samenwonenden in de pensioenwetgeving vervalst. Wanneer wettelijk samenwonende of gehuwde partners uit elkaar gaan, zal het pensioen dat zij gezamenlijk hebben opgebouwd onder beide partners verdeeld worden.

Hoe langer een persoon werkt en hoe meer hij bijdraagt aan het systeem, hoe hoger de pensioenuitkering zal zijn. **Werken moet lonen, ook voor het pensioen.** Het hervormde pensioensysteem zal daarom in voldoende mate gebaseerd zijn op het verzekeringsprincipe en zal activerend werken.

Een sterk pensioenstelsel heeft een sterke tweede pijler. We bouwen het aanvullend pensioen daarom verder uit zoals onder meer de Europese Commissie en de OESO aanbevelen. Werknemers moeten de kans krijgen om een deel van hun inkomen te bestemmen voor de versterking van hun aanvullend pensioen. Via een cafeteria-plan zullen ze ook kunnen kiezen voor andere aanvullende sociale zekerheidsdekkingen zoals een hoger gewaarborgd inkomen bij ziekte en een zorgverzekering. Zelfstandigen krijgen dezelfde mogelijkheden als werknemers om een aanvullend pensioen uit te bouwen. Het pensioensparen blijft fiscaal ondersteund.

Antwoord vraag 1 en vraag 2:

Ons pensioensysteem is gebouwd op samenwerking: werkende mensen ondersteunen zichzelf en anderen die met pensioen gaan financieel. We houden mensen daarom langer aan de slag: we maken uw pensioenleeftijd afhankelijk van het aantal jaren nadat u begint te werken of start met naar werk te zoeken. **42 jaar later kan iedereen die dat wenst zijn wettelijk pensioen opvragen.** Zo verlengen we onze loopbanen op een rechtvaardige manier en zorgen we voor meer en werkbare jobs. Dat is een economische noodzaak, want door de bevolkingsevolutie dreigen meer en meer vacatures niet ingevuld te raken als we ouderen verder over het hoofd blijven zien en hun talent na hun 50ste weggooien.

Op de leeftijd van het wettelijk pensioen kan iedereen die dat wenst stoppen met werken en zijn pensioen ontvangen. Deze leeftijd laten we afhangen van het aantal jaar na de start van de loopbaan: 42 jaar na de eerste job of inschrijving bij VDAB, kan iedereen die dat wenst zijn wettelijk pensioen opvragen. Met de huidige levensverwachting zal deze loopbaanduur van 42 jaren moeten volstaan. Omdat de levensverwachting blijft toenemen, zal 42 niet blijven volstaan in de verre toekomst. Volgens de huidige verwachtingen inzake langer leven, zal deze 42 jaren ten vroegste in 2030 op 43 jaren moeten gezet worden.

De overheid moet bereid zijn de factuur van de vergrijzing te betalen door efficiënter te werken, meer mensen te laten werken en een belastingverschuiving te organiseren van arbeid naar vermogen, zodat meer mensen aan het werk kunnen en bijdragen aan het pensioen van iedereen. Maar we staan voor grote uitdagingen, zowel sociaal als economisch. Daarom doen we extra inspanningen die langer werken betekenen. We doen dit niet onbezonnen of bruusk: elke persoon moet vanaf de leeftijd van bijvoorbeeld 50 jaar weten op welke leeftijd hij op pensioen kan gaan. **Langdurig zwaar werk en collectieve sluiting of herstructurering moeten blijven deel uitmaken van uitzonderlijke regelingen als vangnet vóór het pensioen.** Deze pensioenhervorming moet garanties bieden op een rechtvaardige loopbaanduur en een deftig pensioen, dat solidair wordt opgebouwd.

We verbeteren het pensioenstelsel zodat u minder inkomen verliest wanneer u met pensioen gaat. Uw pensioen moet u beschermen tegen armoede en ons pensioensysteem moet de solidariteit tussen generaties en tussen arm en rijk mogelijk maken: dat is een taak voor de hele samenleving, waar we allemaal een rol in hebben. Zowel de overheid als werkende mensen en gepensioneerden.

Elke persoon die werkt, actief op zoek is naar werk of niet kan werken wegens ziekte of handicap moet een volwaardig pensioen kunnen opbouwen in de eerste pijler, op basis van bijdragen van werknemers en werkgevers en de overheid. Sp.a behoudt de solidariteit tussen wie werkt en niet kan werken, en tussen wie veel en weinig verdient.

De pensioenopbouw in de eerste pijler moet solidair gebeuren. Dat betekent ten eerste dat de pensioenopbouw niet integraal naar hun eigen pensioenrekening gaat wanneer mensen een bepaald loonplafond overschrijden. Verdient u minder dan een bodemgrens, en bouwt u dus onvoldoende pensioen op, dan compenseren we dit solidair via de eerste pijler. Zo garanderen we een minimumpensioen voor

iedereen die werkt en organiseren we de solidariteit op een transparante manier. **Het plafond van het totale pensioen van 1e, 2e en 3e pijler samen wordt gelijkgesteld aan het huidige hoogste ambtenarenpensioen.**

Situaties waarin u niet kan werken, stellen we gelijk aan een loopbaanjaar waarin u een loon verdiend hebt. Dit betekent concreet dat, wanneer u geconfronteerd wordt met ziekte of een handicap, wanneer u actief op zoek bent naar werk, of u tijdelijk de zorg van een kind of familielid op u neemt en uw loopbaan onderbreekt, u een gelijkstelling verdient en uw pensioen verder opbouwt. Wanneer u actief op zoek bent naar werk en een werkloosheidsuitkering ontvangt, ziek of invalide bent en een invaliditeitsuitkering ontvangt, of gedurende een beperkte tijd uw loopbaan onderbreekt voor de zorg voor uw jonge kinderen of behoeftige familieleden, blijft u de pensioenrekening aanvullen.

We activeren een pensioenrekening, waarop u uw totale pensioenopbouw op elk moment kunt raadplegen. Iedereen die werkt, actief op zoek is naar werk of niet kan werken wegens ziekte, spaart een percentage van zijn jaarlijkse loon (of vroegere loon) op deze pensioenrekening. Uw bijdragen brengen ondertussen rente op. Het is aan de sociale partners om daarbovenop aanvullende pensioenen te voorzien. Deze pensioenrekening is volledig transparant en toont aan welke link er is tussen uw bijdragen en uw pensioen. Zo kunt u geïnformeerde beslissingen nemen tijdens uw loopbaan, en in het bijzonder op het einde van uw loopbaan.

De aanvullende tweede pensioenpijler moet toegankelijk zijn voor iedereen die werkt. Dit betekent dat we sociale partners oproepen om extra loonmarges te kanaliseren naar de tweede pijler. In de eerste plaats voor sectoren waar vandaag nog geen aanvullende pensioenen bestaan, maar zeker ook in sectoren of voor werknemers waar de opbouw van aanvullende pensioenen vandaag erg bescheiden is. Het rendement op de tweede pijler pensioenen moet ervoor zorgen dat deze vorm van pensioensparen de moeite waard blijft. Daarom verzekeren we het minimumrendement zoals vandaag. Een transparante en duidelijke jaarlijkse communicatie over de gewaarborgde reserves van de opgebouwde tweede pijler pensioenen is noodzakelijk. Dit wordt samen gecommuniceerd met de eerste pijler, zodat mensen op elke leeftijd correct geïnformeerd zijn over de hoogte van hun opgebouwde pensioen.

Het private pensioensparen in de zogenaamde derde pijler stimuleren we uitsluitend nog fiscaal wanneer de pensioendoelstelling van 75 procent niet gehaald werd in de eerste en tweede pijler samen. De derde pijler kan u alleen aanvullen in periodes waarin u werkt. Het fiscale voordeel begrenzen we tot een nominale bovengrens.

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) vult het opgebouwde pensioen aan wanneer u onvoldoende pensioen hebt opgebouwd, en beschermt u zo tegen armoede. **Daarom koppelen we de IGO aan de Europese armoedegrens.**

Indexering en verhoging tot de Europese armoedegrens

- De laagste pensioenen zijn vrijgesteld van de indexsprong in 2015. Vanaf 2016 geldt in ons voorstel voor alle pensioenen een automatische indexering (aanpassing aan de inflatie/levensduurte) die op 1 januari van elk jaar wordt doorgevoerd.
- We garanderen dat het minimumpensioen en de Inkomensgarantie voor Ouderen worden opgetrokken tot op het niveau van de armoedegrens, zoals Europees gedefinieerd.
- We realiseren een gelijke verdeling ('splitting') van pensioenrechten tussen gehuwden en samenwonenden in geval van scheiding.

Versterking van de eerste pijler

De N-VA gaat voor een versterking van de eerste pijler, de wettelijke pensioenen. Het wettelijk pensioen zorgt daarbij voor solidariteit over de generaties heen en blijft in onze pensioenhervorming de basis voor het behoud van de levensstandaard op de oude dag.

De pensioenleeftijd blijft gesteld op 65 jaar. Dit is een basis-sociaal-contract dat gerespecteerd moet worden, wil de sociale zekerheid ook echt zekerheid bieden. De mogelijkheid om vervroegd met rustpensioen te gaan wordt beperkt tot maximaal vijf jaar vervroeging (vanaf 60 dus) en wordt geconditioneerd door een malus in functie van het aantal jaren vervroeging.

Verzekeringsprincipe herstellen

De wettelijke pensioenen zijn niet hoog. De spanning tussen het nettopensioen en het laatste nettoloon is veel te groot (voor de werknemerspensioenen tussen de 52,1 en de 74,9 procent).

Een van de belangrijkste factoren daarvoor is dat boven een bepaalde grens de bijdragen die ingehouden worden op het loon niet meer in aanmerking genomen worden voor de pensioenopbouw. In ons voorstel voor een andere en betere sociale zekerheid (sociaal én zeker) hebben wij er steeds voor gepleit om de band tussen bijdrage en uitkering te herstellen. Binnen de beschikbare budgetten kunnen (moeten) de pensioenuitkeringen stijgen naarmate men meer heeft bijgedragen aan het stelsel (uiteraard getemperd door het beginsel van de sociaal gecorrigeerde equivalentie - de eerste euro brengt meer op dan de laatste).

Tweede pijler uitbreiden

Alle werknemers wordt de mogelijkheid geboden om bovenop hun wettelijk eerstelijerpensioen een aanvullend tweedelijerpensioen op te bouwen.

Werken na 65

Wie 65 is kan met behoud van pensioen onbeperkt blijven werken en bijverdienen. Er wordt dan gewerkt aan dezelfde voorwaarden waaronder de andere werkenden actief zijn (fiscaal en parafiscaal), doch de betaalde bijdragen openen geen bijkomende pensioenrechten.

Door de daling van het geboortecijfer en de toenemende levensverwachting, verandert de samenstelling van de bevolking en komen er in verhouding meer oudere (vergrijzing) en minder beroepsactieve mensen (ontgroening) bij. Door de stijgende levensverwachting zijn er bovendien steeds meer 80-plussers (verwitting). Een steeds groter wordende groep mensen maakt aanspraak op het wettelijk pensioen. Tegelijk zien we dat een pensioen niet altijd beschermt tegen armoede: het armoederisico bij de 65-plussers (20,2 procent) ligt hoger dan bij de leeftijdsgroep onder de 65 jaar (14,4 procent). In de voorbije jaren waren de gerichte verhogingen van de minima een belangrijke stap vooruit. Maar er is meer nodig. Vaak is een laag pensioen het gevolg van een korte of onvolledige loopbaan. Gemiddeld langere loopbanen verbeteren de financiële houdbaarheid van het systeem en de individuele welvaart van de gepensioneerde. **We kiezen uitdrukkelijk voor een pensioenloopbaan, meer dan voor een pensioenleeftijd.** Daarmee beklemtonen we dat een pensioen in eerste instantie gebaseerd is op de bijdragen die gebeurden tijdens de actieve loopbaan. Wat telt is het aantal jaren dat iemand werkt en bijdraagt. We willen streven naar volledige carrières van 45 loopbaanjaren. We behouden de wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar als het moment waarop desgewenst rechten geopend kunnen worden, maar dit mag geen drempel zijn voor wie langer aan de slag wil blijven. Een pensioenhervorming is maar één manier om langere loopbanen te bereiken.

Ook de arbeidsmarkt moeten we hervormen, door bijvoorbeeld lagere loonkosten te laten gelden voor oudere werknemers, en de beschikbaarheid van vorming. Gelijktellingen in de pensioenopbouw helpen ook om langere effectieve loopbanen te bereiken. **We willen wel de periodes van werkonderbreking in het kader van de combinatie van zorg en werk vrijwaren.** Daarbuiten is meer selectiviteit nodig. Het mogelijk maken van langere loopbanen vereist dat we de verschillen tussen de stelsels voor pensioenberekening evalueren. Die zijn vaak een rem op de arbeidsmobiliteit en dus op langere loopbanen. De (niet-objectiveerbare) verschillen tussen de stelsels (werknemer, zelfstandige, ambtenaar) worden daarom gaandeweg kleiner gemaakt en de negatieve gevolgen van een gemengde loopbaan op de pensioenrechten werken we weg.

We versterken het verzekeringsprincipe: werken moet per definitie een beter pensioen opleveren dan niet werken. Wie voldoende gewerkt heeft, moet voor een volledige loopbaan recht hebben op ten minste een minimumpensioen dat hoger ligt dan de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Ook de verlenging van de loopbaan naar aanleiding van de gestegen levensverwachting draagt bij tot een sterkere band tussen arbeidsprestatie en pensioen. Om het risico op armoede te voorkomen laten we de minima, door middel van een welvaarts koppeling, mee evolueren met de levensduurte. De tweede pijler wordt een volwaardige aanvulling op de eerste pijler, waarbij uitkering in de vorm van rente wordt aangemoedigd.

We verwezenlijken meer transparantie. Iedereen moet regisseur worden van zijn eigen loopbaan en geïnformeerde keuzes kunnen maken. Met een carrièreplanningssysteem (CPS) moet het mogelijk zijn om te allen tijde zicht te hebben op de impact van deeltijds werken, tijdscrediet enzovoort op de pensioenopbouw. Loopbaankeuzes hebben vaak ingrijpende gevolgen voor het pensioen. Mensen moeten ze dus kunnen maken op basis van heel heldere, toegankelijke en duidelijke informatie en met de hulp van professionele helpdesks. Voor de opbouw van pensioenrechten moeten we oog hebben voor

nieuwe samenlevingsvormen. **De opgebouwde wettelijke en aanvullende pensioenrechten moeten bij echtscheiding of ontbinding van het wettelijk samenwonen gelijk worden verdeeld onder de partners.**

We willen het risico op armoede verkleinen. Dit betekent dat elke gepensioneerde een levensstandaard heeft boven de Europese armoederempel. **Ook wie al een tijdje met pensioen is, mag niet in armoede eindigen.**

De bekende antropoloog Levi-Strauss zei dat je de humane waarde van een samenleving kan aflezen aan de manier waarop ze met haar ouderen omgaat. België scoort dan niet hoog.

Het Belgische pensioenstelsel schiet tekort op de twee doelstellingen van een goed pensioen: bescherming tegen armoede en degelijke vervanging van vroegere inkomens uit arbeid. Deze twee doelstellingen hangen samen: **de beste bescherming tegen armoede is een goed pensioen.** Een goed voorbeeld daarvan is het wettelijk pensioen van de ambtenaren. Er zijn ongeveer 100 000 ouderen in België die beroep moeten doen op de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Maar onder hen bevindt zich geen enkele ambtenaar. Het wettelijk pensioen voor ambtenaren is gelijk aan 75 procent van het gemiddeld inkomen van de laatste 10 jaar. Het wordt automatisch aangepast aan de stijging van de welvaart.

Voor de huidige gepensioneerden pleit PVDA+ voor een automatische aanpassing van de pensioenen aan de welvaart. Het is niet meer dan normaal dat de ouderen, die de grondvesten van onze huidige rijkdom gelegd hebben, kunnen mee genieten van de extra welvaart.

Voor de toekomstige gepensioneerden pleit PVDA+ voor een geleidelijke versterking van het wettelijk pensioen. Het proces van de vergrijzing spreidt zich uit over 20 tot 50 jaar. Het is geen tsunami. Volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing lopen de kosten voor onze wettelijke pensioenen tegen 2050 op tot ongeveer 15 procent van ons BBP. Dat is wat landen als Oostenrijk en Frankrijk momenteel al voor hun pensioenen betalen (zie het laatste Ageing Report van de Europese Commissie). Vanaf 2050 dalen de kosten voor onze wettelijke pensioenen opnieuw. De babyboomgeneratie verdwijnt dan uit onze bevolkingspiramide.

De wettelijke pensioenen zijn perfect betaalbaar wanneer we de rijkdom beter verdelen. Een betere verdeling heeft verschillende hoekstenen. De belangrijkste is de sokkel van de sociale zekerheid verbreden met meer stabiele, duurzame en goed betaalde banen in de zorg, het onderwijs, de sociale woningbouw ... Die kunnen we maken wanneer iedereen, ook multinationals en speculanten, hun belastingen correct betalen. De afschaffing van de notionele interestaftrek zou ons 3 miljard euro opleveren. De afschaffing van de vrijstelling op meerwaarde van aandelen zou ons 2 miljard euro opleveren. Een beperkte correctie op de groeiende ongelijkheid van de afgelopen decennia zou ons 8 miljard euro opleveren (bescheiden bijdrage van 1 procent op de grootste vermogens boven de 1 miljoen euro, gezinswoning niet inbegrepen). Dat laatste kan perfect gebeuren op Europees niveau, samen met een efficiëntere aanpak van de fiscale fraude, via de opheffing van het bankgeheim, de openbaarheid van financiële transacties en een zerotolerantie tegen grote fraudeurs.

2. “We moeten met z’n allen langer werken”, hoor je alsmáar vaker. Hoe kunnen we er volgens uw partij voor zorgen dat dit voor iedereen haalbaar wordt?

Een langere loopbaan realiseren is belangrijk, onder meer om de betaalbaarheid van ons sociaal model te verzekeren. De kostprijs van ons welvaartsmodel neemt immers toe met de stijgende levensverwachting. Het specifiek probleem in België is niet zozeer de pensioenleeftijd van 65 jaar, maar het feit dat te veel mensen de arbeidsmarkt verlaten nog lang voor ze de pensioenleeftijd bereiken.

Er speelt een combinatie van factoren mee in de beslissing om uit de arbeidsmarkt te treden vóór de pensioenleeftijd. Deze factoren kunnen persoonlijk van aard zijn (bijvoorbeeld slechte gezondheid, financiële zekerheid), institutioneel (bijvoorbeeld ‘brugpensioenstelsel’) of te maken hebben met de arbeidsvoorwaarden (bijvoorbeeld loon, ontplooiingskansen). Een meersporenbeleid is nodig. Je kan nu al voorspellen dat een beleid dat de pensioenleeftijd optrekt zonder dat het de kwaliteit van jobs verbetert, zal falen. Mensen zullen net als op de huidige arbeidsmarkt uitgeperst, ziek of arbeidsongeschikt worden en vroegtijdig de arbeidsmarkt verlaten.

Mensen in kwalitatief goede banen zullen overigens aan het werk blijven, als het kan ook na de (brug)pensioenleeftijd. Waarom?

- Mensen antwoorden totaal verschillend op de vraag ‘of het mogelijk is hun werk te doen op de leeftijd van 60 jaar’ naargelang hun jobkwaliteit. Onder werknemers met ‘slopend werk’ (hoge werkdruk, weinig autonomie om met die druk om te gaan) zegt slechts 46 procent dit vol te houden tot 60 jaar, onder werknemers met ‘actief werk’ (hoge taakeisen, maar ook autonomie en leermogelijkheden) bedraagt dit 64 procent.
- De verwachte loopbaanduur in België bedraagt 32 jaar, enkel Spanje en Griekenland scoren nog lager. Scandinavische landen scoren met 39 à 40 jaar het best, en dat zijn niet toevallig de landen die het meest investeren in uitdagende jobs voor iedereen.

Daarom zet Groen in op onder andere volgende voorstellen met betrekking tot het einde van de loopbaan:

Wie dat wil, mag voor Groen met pensioen na 42 loopbaan jaren ofwel op zijn 65ste: wat het eerste komt. Dit systeem is rechtvaardiger voor wie op vroegere leeftijd begon te werken. Vaak zijn dat ook de mensen met de zwaarste loopbanen. Wie op zijn 16de begon te werken, kan na 42 jaar op zijn 58ste met pensioen. Wie op zijn 22ste begon te werken, kan het pensioen ten vroegste vanaf 64 jaar opnemen. Periodes van werkloosheid, ziekte, ouderschapsverlof en mantelzorg ... tellen ook als loopbaan jaren. De grens van 65 jaar moet niet naar boven: de effectieve pensioenleeftijd ligt in België op 60 jaar, dus er is nog ruimte genoeg om die te verhogen.

Om een langere loopbaan te realiseren zet Groen **een pakket maatregelen in rond werkbaar werk**. Een andere organisatie van het werk, kan het werk een stuk minder belastend maken: dat bewijst de praktijk in landen zoals Zweden. Langer werken is alleen haalbaar door belastende taken uit jobs te schrappen, of

werknemers de kans te geven tijdig over te stappen op minder belastende jobs.

Groen wil daarom onder meer **de versnelde ontwikkeling van een eenvoudig instrument dat het 'werkvermogen' van werknemers meet**. Sociale partners zien van kortbij toe op de uitwerking van zo'n neutraal instrument. Dat instrument geeft aan waar dat individueel werkvermogen niet overeenstemt met de verwachtingen van de job en de werkomgeving. Bij de ene werknemer is de combinatie werk-privé problematisch, een tweede werknemer ontbeert mogelijkheden om zich te ontplooien, een derde te weinig autonomie en een vierde te weinig sociale steun. Zo hebben werknemers een krachtig instrument om voor zichzelf aan te geven op welk vlak het werk aangepast moet worden, zodat demotivatie, ziekte of vroegtijdige uitval preventief kunnen aangepakt worden.

Bedrijven in herstructurering dienen te investeren in begeleiding en opleiding naar een nieuwe job. Levenslang leren wordt een tweede natuur. **In plaats van in te zetten op uitkeringen voor mensen die thuis zitten, wordt er geïnvesteerd in werkbaar werk**. Het Vlaamse ervaringsfonds (ergonomische aanpassingen op de werkvloer voor 45+) wordt vereenvoudigd en versterkt. We verwachten van werkgevers dat ze oudere werknemers niet afschrijven, maar er blijven in investeren. Een duurzame onderneming is een onderneming die ook oudere werknemers kansen geeft.

Zie antwoord vraag 1

Wie werk heeft, moet vandaag vaak hard werken. Wegens de hoge arbeidskosten stellen werkgevers hoge productiviteitseisen aan hun werknemers. Het 'citroenmodel' van onze arbeidsmarkt verhoogt het risico op ziekte en arbeidsongeschiktheid, en geeft aanleiding tot vervroegde uittreding. **De lonen moeten dan ook minder anciënniteitsgebonden worden**. Nu worden oudere werknemers automatisch duurder en worden ze zo stelselmatig uit de markt geprijsd.

Niet alleen het loon, maar ook de kwaliteit van de arbeid is van belang. Wanneer we willen dat werknemers langer aan de slag blijven, moeten ze zich goed voelen op hun werkplek, hun competenties kunnen gebruiken en kunnen (bij)leren. Kortom, langer werken moet ook 'werkbaar' zijn.

Langer werken moet dus hand in hand gaan met betere en andere tewerkstellingskansen voor oudere werknemers, zoals mentorschap voor jonge collega's. **Met specifieke arbeidsregimes, aangepaste arbeidsomstandigheden en aangepaste loonkosten kunnen we langer werken op hogere leeftijd mogelijk maken**.

45 jaar lang een fysiek zwaar belastend beroep uitoefenen is onhaalbaar. Je kunt op bepaald moment wel iets anders gaan doen. Ervaren werknemers kunnen bijvoorbeeld worden ingezet bij preventie. We gaan dus resoluut voor andere jobs en andere taken aan het einde van de loopbaan, vanuit het idee van de tweede loopbaan (bijvoorbeeld. mentorschap, veiligheidscoördinator ...).

Vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt, via welk regime ook, ontmoedigen we. De federale regering heeft de leeftijdsvoorwaarde voor het vervroegd pensioen op 62 jaar gebracht. Ook het brugpensioen (nu: werkloosheid met bedrijfstoelage) werd in belangrijke mate op die leeftijdsgrens afgestemd. Maar er bestaan nog altijd uitzonderingen. **In de volgende legislatuur zou de absolute minimumleeftijd voor uittreding, ongeacht het stelsel, 60 jaar moeten zijn.** Dit komt neer op een gemiddelde verlenging van de loopbaan van die vervroegde uitreders met 2,5 jaar ten opzichte van de huidige situatie. Daarbij blijven we weliswaar rekening houden met de aard van tewerkstelling. We voeren een genuanceerd debat over een betere spreiding van lonen doorheen de carrière. Loonvorming moet meer gebaseerd worden op productiviteit en competenties, minder op anciënniteit.

Rustpauzes doorheen de loopbaan zijn belangrijk om langer werken haalbaar te maken, maar die rustpauzes mogen niet leiden tot een inkorting van de effectief gewerkte loopbaan. Er is ook nood aan een vereenvoudiging van de verlostelsels. Het vormen van één statuut moet gepaard gaan met het wegwerken van het onderscheid tussen de hoogte van premies en de duurtijd ervan in privéondernemingen, in de social profit en bij de publieke overheid.

De arbeids- en sociale zekerheidsvoorwaarden van de verschillende groepen moeten naar elkaar toe groeien. De niet-objectiveerbare verschillen laten we uitdoven. Dat sluit ook aan bij het beleid van de voorbije jaren. Zo werd bijvoorbeeld de pensioenberekening van ambtenaren al meer in lijn gebracht met die van werknemers en zelfstandigen, werden preferentiële pensioenregimes afgebouwd en is de sociale bescherming van zelfstandigen in grote mate gelijk getrokken met die van werknemers. Het wegwerken van verschillen zal de mobiliteit op de arbeidsmarkt vergroten, de ongelijkheid op de werkvloer wegwerken, de transparantie verhogen en een beter personeelsbeleid mogelijk maken. In een eerste fase moeten de resterende verschillen tussen arbeiders en bedienden (bijvoorbeeld aanvullend pensioen) weg. **Flexibele arbeidsvormen zoals telewerken, vierdaagse werkweek zonder arbeidsduurvermindering, glijdende arbeidstijden ... willen we faciliteren.**

Voor oudere werknemers komen er flexibele werkvormen die de combinatie werken en gezin vergemakkelijken. Veel (jonge) senioren staan mee in voor de opvang van kleinkinderen of voor de zorg voor hun ouders. De positie van oudere werknemers verbeteren we door meer leeftijdsgebonden arbeidsprocessen.

De regering laat ons langer werken zonder dat er een analyse is naar de kansen op werk voor oudere werknemers. Die kansen zijn klein, gezien het grote overschot aan arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. **In Vlaanderen concurreren 10 werkzoekenden voor 1 baan.** De regering verplicht ons langer te werken, maar voor de werkgevers – zowel in de privé als bij de overheidsdiensten – geldt geen enkele verplichting om ouderen ook langer aan het werk te houden.

Het Steunpunt Werk en Sociale Economie van de KU Leuven berekende dat de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd hoogstwaarschijnlijk een verhoging van het aantal werklozen met zich mee zal brengen. Meer werklozen: dat is natuurlijk geen oplossing voor de financiering van de wettelijke pensioenen. Integendeel, het zet druk op de lonen, wat op zijn beurt een negatief effect heeft op de omvang van de sociale bijdragen die de wettelijke pensioenen moeten financieren.

Een studie van de Bijzondere Commissie voor de Pensioenen van de Lokale Besturen geeft aan dat de impact van 2 jaar langer werken op de financiering van de wettelijke pensioenen zeer beperkt is. De Europese Commissie spreekt dan ook niet over 2 jaar, maar over 4 of 5 jaar langer werken (tot 69 of 70 jaar). Voor België beveelt de Commissie zelfs de automatische koppeling van de pensioenleeftijd aan de gemiddelde levensverwachting aan.

De wettelijke pensioenleeftijd met 4 of 5 jaar verhogen ondermijnt de democratisering van het ouder worden. Dat iedereen langer leeft is immers niet juist. Het verschil in levensverwachting tussen de hoogste en de laagste socio-economische groepen in de samenleving bedraagt nog altijd 7,5 jaar voor mannen en 6 jaar voor vrouwen. Voor de gezonde levensverwachting lopen die verschillen zelfs op tot 25 jaar.

We willen de kwestie van de herverdeling van het beschikbare werk opnieuw bespreekbaar maken. We produceren steeds meer rijkdom met steeds minder werkers. We moeten het beschikbare werk dan ook beter verdelen, met behoud van de koopkracht. Op de eerste plaats door een betere verdeling tussen de generaties, **waarbij ouderen die hun leven lang gewerkt hebben, vervroegd op pensioen kunnen gaan en vervangen kunnen worden door jongeren die zonder werk zitten.** Dat zijn fakkelbanen, waarbij ouderen vroeger (volledig of gedeeltelijk) kunnen stoppen en zoals bij de sociale Maribel verplicht vervangen worden door jongeren.

3. Welke maatregelen zijn volgens uw partij nodig om voldoende goede en toegankelijke zorg voor ouderen te kunnen blijven voorzien?

Om te zorgen voor voldoende goede zorg, zijn meer middelen nodig, maar moeten die middelen ook met meer creativiteit en flexibiliteit worden ingezet (zie volgende vraag). We nemen maatregelen om de overconsumptie van overbodige onderzoeken tegen te gaan en maken zo meer middelen vrij voor de basiszorg. **We willen de mantelzorger beter ondersteunen via een statuut voor de mantelzorger en meer zorgverlof, maar ook via meer respijtzorg en meer thuiszorg.**

Om de kwaliteit in de voorzieningen te garanderen is het belangrijk om de professionaliteit te garanderen. Daarom wil Groen de financiering en de personeelsomkadering van de zorgvoorzieningen aanpassen aan de evolutie naar een steeds zwaardere zorgnood van de bewoners. Zo vermijden we mens-onwaardige besparingen op het aantal gebruikte luiers of ondervoeding van bewoners omdat er te weinig personeel is om te helpen bij het eten. **Groen wil de rusthuisfactuur betaalbaar maken door een hogere premie van de zorgverzekering.** Nu krijgt elke bewoner van een woonzorgcentrum een premie van 130 euro per maand. Deze premie dekt niet eens 10 procent van de factuur. We pleiten ook voor een maximumfactuur in de thuiszorg. Geneesmiddelen maken we goedkoper via een sluismodel met openbare aanbestedingen op basis van een gedetailleerd lastenboek. We maken de ziekenhuisfactuur transparanter en breiden het verbod op ereloonsupplementen verder uit.

De toegang tot zorg wordt door de bestaande wachtlijsten ernstig beperkt. Om voldoende en toegankelijke zorg te verzekeren, moeten we er dus voor zorgen dat we de wachtlijsten kunnen wegwerken.

Open Vld wil daarbij gebruik maken van een persoonlijk zorgbudget, waarbij mensen de keuze krijgen tussen een voucher of cash. Hiermee kunnen ze, naargelang hun persoonlijke zorgbehoefte, kiezen voor een verzorging op maat. We gaan mensen financieren in plaats van structuren. Dat heeft niet enkel als voordeel dat de wachtlijsten weggewerkt worden, het zorgt er ook voor dat mensen meer inspraak en keuze hebben over hun eigen verzorging. Het persoonlijk zorgbudget kan bijvoorbeeld ook gebruikt worden voor aanpassingen aan de woning die het mogelijk maken om langer in de vertrouwde thuisomgeving te wonen.

Uiteraard staan wij ook open voor privaat initiatief in de zorg. Niet wie het organiseert is belangrijk, wel de kwaliteit en de financiële toegankelijkheid van het aanbod.

We ontwikkelen onze visie op ouderenzorg verder in een apart zorgplan onder leiding van Maggie De Block.

Ouderen mogen niet verarmen omdat ze zorg nodig hebben. **Daarom zorgen we voor een maximumfactuur voor de zorg**, die maakt dat de kosten van thuis- en woonzorg nooit de financiële draagkracht van de gebruiker overstijgen. Daarom financieren we ook de zorgverzekering solidair. En daarom moet een zorgplan tot de meest gepaste zorg leiden. Met meer keuzemogelijkheden voor thuiszorg. Met een bredere dienstverlening en meer mogelijkheden voor avond- en weekendzorg. En met meer keuzemogelijkheden voor ouderen om in een aangepaste woning te wonen, of deeltijds thuis en deeltijds in een residentiële voorziening.

Sp.a kiest in de ouderenzorg en thuiszorg voor een doortastende verschuiving van aanbodgestuurde naar behoeftegestuurde zorg. Iedereen heeft eigen interesses en een eigen levensgeschiedenis en familiale achtergrond, maar ook eigen sociale en gezondheidsbehoeften, eigen capaciteiten en eigen voorkeuren. Zorgvoorzieningen hebben de taak om de persoonlijke integriteit van de gebruikers te respecteren met het doel hun levenskwaliteit te verhogen.

De kwaliteit van de ouderenzorg en thuiszorg is voor ons een belangrijke bekommernis. Daarom moeten kwaliteitsnormen van de zorg door de overheid vastgelegd worden. We verwachten dat alle woonzorgcentra met een personeelskader werken dat voldoende garanties biedt voor de zorgkwaliteit, bijvoorbeeld op het vlak van wachttijden voor verzorging en bij dringende zorg.

De N-VA wil dat ouderen zelf baas blijven over hun leven. Voor zij die dat willen moet er een plaats in een woonzorgcentrum voorzien worden, zij die thuis blijven wonen moeten dat ook op een menswaardige manier kunnen. Om dat mogelijk te maken moeten we **inzetten op een verdere uitbouw van de thuiszorg en de thuisverpleging**. Ook voor de mantelzorg zien wij een plaats weggelegd, maar niet koste wat kost. Daarom pleiten wij als partij ook voor **meer investeringen in dagverzorgingscentra en in kortverblijf** om zo de combinatie werk/gezin en zorg voor een oudere mogelijk te maken.

Het inzetten op mantelzorg betekent niet dat wij mantelzorg zullen verplichten of de toegang tot een instelling afhankelijk maken van het uitputten van het eigen netwerk van de oudere.

Met ons ouderenbeleid streven we een maximale inclusie van ouderen in onze samenleving na. Het beleid is gericht op gezond ouder worden. De federale ziektekostenverzekering (tussenkost voor medische zorgkosten) en de Vlaamse Sociale Bescherming (tussenkost voor niet-medische zorgkosten) dienen elkaar aan te vullen. Het uitgangspunt is een solidair zorgsysteem voor alle lagen en groepen van de bevolking.

De verplichte en solidair uit algemene middelen gefinancierde ziektekostenverzekering moet, rekening houdend met de economische haalbaarheid, een antwoord bieden op geobjectiveerde medische zorgnoden. De groei van de gezondheidszorguitgaven moet gebaseerd zijn op objectieve inschattingen van de evoluties op het gebied van vergrijzing en de huidige noden. De stijgende nood aan zorg voor ouderen moet hierbij een antwoord krijgen. CD&V voorziet in een reële groei van 1,4 procent bovenop de inflatie voor het

geheel van de sociale zekerheid. Daarnaast willen we efficiëntiewinsten realiseren opdat de beschikbare middelen optimaal worden besteed en er ruimte vrij komt om te investeren in nieuwe noden en innovatie (geneesmiddelen, hulpmiddelen, onderzoek...). Met behulp van een meerjarenbegroting en beheersovereenkomsten houden we het zorgstelsel binnen maatschappelijk wenselijke en budgettaire houdbare bandbreedtes. Dit biedt stabiliteit aan de zorgverstrekkers en garandeert de continuïteit van zorg voor de zorgbehoevende. **De financiering verschuift van prestatiefinanciering naar een meer aan pathologie gerelateerde financiering in functie van de gestelde diagnose en het daarbij horende behandelingstraject en van acute naar ambulante zorg.**

De 6de staatshervorming biedt met de overdracht van de bevoegdheid voor revalidatie, geestelijke gezondheidszorg, ouderenzorg, preventie en eerstelijnszorg, tegemoetkomingen hulp aan bejaarden, mobiliteitshulpmiddelen en kinderbijslag een aanzet voor vernieuwing. In Vlaanderen creëren we een Vlaamse Volksverzekering die de huidige en de nieuwe bevoegdheden met betrekking tot het zorg- en gezinsbeleid omvat. **De Vlaamse sociale bescherming zal de risico's op langdurige zorg en zorgbehoefendheid verzekeren.**

In de ouderenzorg versoepelen we het aanbod, stimuleren we de samenwerking van verschillende zorgaanbieders en brengen we het aanbod in lijn met geobjectiveerde noden. Het accent verschuift van acute naar ambulante zorg. **We breiden daarom de thuiszorg en zorgvormen buiten de muren van het ziekenhuis of het woonzorgcentrum uit.** Samen met de patiënt en de mantelzorger stellen we een gepersonaliseerd zorgplan op.

De aanpak van CD&V berust op een totaalvisie met betrekking tot zorg voor mensen met beperkingen. Voortgaande op de ervaringen met persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap zetten we pilootprojecten op voor persoonsvolgende financiering in andere sectoren, waaronder de ouderenzorg. In de residentiële ouderenzorg vergoeden we de zorgkost persoonsvolgend uit de Vlaamse sociale bescherming, waardoor we de betaalbaarheid en de toegang tot de residentiële zorg garanderen.

Om dit te financieren voorzien we, bovenop de Vlaamse meerjarenbegroting, een enveloppe Nieuw Sociaal Beleid van 2,3 miljard euro. De uitgaven voor onder meer personen met een handicap, kinderopvang, ouderen, gezinnen en jongeren mogen tegen 2019 met 750 miljoen toenemen. Hiermee maken we het verschil. Dat is een warm en solidair Vlaanderen.

CD&V legt de regie van de zorg meer in handen van de oudere/patiënt. We zetten in op de vermaatschappelijking van de zorg: de verschuiving in de zorg van geïnstitutionaliseerde zorg naast de samenleving, naar de op autonomie en integratie van de zorgvrager gerichte zorgverstrekking in de samenleving door zowel mensen uit het sociale netwerk van de zorgvrager als professionelen. Op Vlaams niveau krijgt de vermaatschappelijking onder andere vorm in de ouderenzorg.

De zorgverlening verloopt getrapt. De zelfzorg staat daar het dichtste bij. Wat volgt, zijn mantelzorg en wijk- en buurtzorg, vervolgens professionele eerstelijnszorg en gespecialiseerde zorg en ondersteuning. Professionele zorg moet het sociaal

netwerk en de eigen kracht van mensen aanvullen en ondersteunen. De trappen zijn geen schotten, integendeel, ze moeten naadloos op elkaar aansluiten en elkaar vervollledigen teneinde een continuüm van zorg te realiseren.

We versterken wie aanwezig is in de buurt van mensen met tijdelijke of langdurige zorgbehoeften (mantelzorg, vrijwilligers, loopbaanonderbreking).

We bouwen ook alternatieven uit om langdurige opnames in een ziekenhuis te vermijden.

Kwaliteitsindicatoren maken kwaliteit zichtbaar. Daarom wil CD&V kwaliteitsnormen en indicatoren voor de federaal en Vlaams gefinancierde zorgaanbieders. Zelfcontrole en systemen van accreditatie door de sector zelf moeten deel uitmaken van dit kwaliteitsdenken.

Patiënten hebben recht op toegankelijke informatie over de kwaliteit van de gezondheidszorg. Meer transparantie over de kwaliteit van zorg bevordert 'patient empowerment'; versterkt de individuele verantwoordelijkheid, autonomie en het aandeel van de patiënt in het eigen zorgproces.

Voor een kwaliteitsvolle zorg en toegang tot zorg op basis van geobjectiveerde behoefte is het essentieel dat bestaande inschalingsinstrumenten zo snel mogelijk op elkaar worden afgestemd en dat ze uitmonden in een uniforme en transversale indicatiestelling. **Zo moeten mensen niet telkens opnieuw hun zorgbehoefte laten beoordelen alvorens recht te hebben op zorg of een tegemoetkoming.**

Efficiënte en veilige gegevensdeling zijn essentieel voor kwaliteitsvolle zorg. Daarmee zijn we al van start gegaan. De patiënt krijgt inzicht in zijn medisch dossier waardoor hij zelf de regie van zijn zorg kan voeren.

Waar mogelijk zorgen we voor één infoloket, zodat mensen met een zorgnood meteen en zonder zoektocht weten waar ze terecht kunnen.

We investeren in meer preventie en in gezondheidspromotie.

Een woonzorgcentrum kost al snel 1 600 euro per maand. Beursgenoteerde bedrijven zoals Akkermans-Van Haren en Confinnimo speculeren op onze ouderen. Zij kopen gebouwen van woonzorgcentra, verzorgingstehuizen en serviceflats op en verhuren ze terug aan de publieke of private uitbaters tegen veel te hoge prijzen.

De commercialisering van de ouderenzorg is pervers. Beursgenoteerde bedrijven maken woekerwinsten terwijl rust- en verzorgingstehuizen hoe langer hoe meer moeten besparen op personeel, voeding, zorg en comfort.

Waardig ouder worden is een grondrecht. Een woonzorgcentrum mag nooit duurder zijn dan het pensioen dat een bejaarde ontvangt. Wij willen meer personeel in de ouderenzorg. Dat is goed voor de tewerkstelling en voor het welzijn van onze ouderen. **De zorggarantie is een plicht van de overheid. Die mag niet zomaar alles overlaten aan de markt.**

4. Hoe wil uw partij er voor zorgen dat alle ouderen over een betaalbare en kwaliteitsvolle woning kunnen beschikken?

Onderzoek wijst uit dat oudere mensen **zo lang mogelijk in hun eigen vertrouwde buurt** willen wonen. Daarom wil Groen investeren in die buurt en in het netwerk van mensen, zodat de stap naar een woonzorgcentrum kan uitgesteld worden. Daarvoor zijn niet alleen nieuwe, collectieve en kleinschalige woonvormen belangrijk.

In deze **wijk- of dorpsgebonden aanpak**, voorzien we in elke wijk of (deel)gemeente aangepaste woningen voor senioren, personen met een handicap of een andere ondersteuningsnood. Wij willen de lokale dienstencentra versterken en uitbouwen tot het kloppend hart van een inclusieve aanpak. Vanuit het lokaal dienstencentrum ondersteunen we mensen bij de activiteiten van het dagelijks leven via een 24-uur-op-24 ADL-assistentiepost (ADL: Algemene dagelijkse levensverrichtingen). Een ADL-assistent helpt mensen bij de activiteiten van het dagelijkse leven zoals uit bed komen, naar het toilet gaan ... Zo kunnen ook mensen die meer zorg behoeven in hun wijk blijven wonen. Het lokaal dienstencentrum is ook de draaischijf voor de organisatie van de mantelzorg in de buurt. De Vlaamse en Brusselse regering heroriënteert de middelen en steunt de lokale besturen bij de uitbouw van wijkgebonden dienstencentra. Goede voorbeelden zoals de eerste woonzorgwijk in Wervik, die via een projectsubsidie werd gerealiseerd, worden structureel verankerd in het beleid.

Daarnaast is er nood aan **kleinere en meer geborgen voorzieningen dan de huidige grootschalige woonzorgcentra**. In Groot-Brittannië zijn er inmiddels honderden zogenaamde Abbeyfield-woningen, samenhuisinitiatieven van ouderen. Het accent ligt hier vooral op samen wonen en is daardoor een antwoord op vereenzaming. In Brussel zijn er intussen enkele van deze initiatieven. Groen wil deze uitbreiden en versterken.

Daarnaast wil Groen ook het intergenerationeel samenwonen, het zogenaamde kangoeroewonen, mogelijk maken. Dat kan nu al, maar er bestaan nog heel wat juridische en administratieve drempels die dergelijke projecten bemoeilijken. Nochtans biedt kangoeroewonen niets dan voordelen. Het is goedkoper en sociaal. Groen wil de drempels dan ook systematisch en proactief één voor één wegwerken.

Wie toch naar een woonzorgcentrum moet of wil, vindt momenteel geen plek. Zo'n 100 000 ouderen staan op een wachtlijst voor woonzorgcentra. 50 procent van de aanvragen voor opname kan pas na 6 maanden ingevuld worden. Groen vindt die wachtperiode veel te lang. Vlaanderen loopt achter op zijn zelf opgelegde voorzichtige plangegevens, daar zijn nog altijd 20 000 plaatsen tekort. **Groen wil fiks investeren om deze wachtlijsten weg te werken.** De wachtlijsten zijn een welvarende regio als Vlaanderen onwaardig. Met de zesde staatshervorming krijgen Vlaanderen en Brussel een aantal belangrijke bevoegdheden over, onder meer op het vlak van ouderenzorg. Dat er bovendien tegen 2020 naar schatting 80 000 85-plussers bijkomen, sterkt Groen in de overtuiging dat vernieuwend beleid nodig is.

Veel ouderen huren. Sommigen onder hen wachten op een sociale huurwoning. Met hun pensioen kunnen zij immers nauwelijks de huur betalen. Na aftrek van huur en onkosten, houden ze te weinig over om comfortabel te leven. Daarom wil Groen iedereen die op een sociale woning wacht, maar intussen op de private markt moet gaan huren, ondersteunen met huursubsidies. Deze huursubsidie is bij Groen voldoende hoog, gemiddeld 240 euro, om het verschil tussen private en sociale huur, enigszins te dichten.

Open Vld behoudt het systeem van de woonbonus en roept een extra mogelijkheid in het leven om de aankoop van een woning toegankelijker te maken: de verlaagde successierechten. Wie hiervan gebruik maakt, in plaats van de klassieke woonbonus, krijgt meteen een financieel voordeel bij de aankoop van een woning.

Specifiek voor ouderen is ons voorstel van het persoonlijk zorgbudget, zoals in het vorige antwoord beschreven, een perfecte manier om ervoor te zorgen dat ouderen hun woning kunnen aanpassen aan hun behoeften en langer thuis kunnen blijven wonen.

We geven huiseigenaars een betere omkadering. De zekerheid van een eigen woning betekent immers helaas niet dat die ook altijd aan de fysieke behoeften aangepast zal zijn. Met een geïntegreerd pakket aan premies, waaronder de al bestaande aanpassingspremie voor ouderen, zorgen we ervoor dat kleine ingrepen zoals het plaatsen van een traplift of het verlagen van de badrand, die de kans op vallen verkleinen én de levenskwaliteit doen toenemen, niet enkel voor de rijken zijn weggelegd. 95 procent van de ouderen wil graag zo lang mogelijk in de eigen woning blijven, en met deze maatregelen helpen we om die wens te realiseren.

Ons ambitieus beleid inzake sociale woningen trekken we door naar de toekomst. Dankzij Freya Van den Bossche worden er nu bijvoorbeeld elk jaar 600 sociale huurwoningen méér gebouwd dan het jaar voordien. In 2023 kan dit een extra opleveren van meer dan 43 000, als de politiek maar de juiste prioriteiten blijft leggen. Voor betaalbare koopwoningen willen we eenzelfde stijging. Tegelijk zorgen we er ook voor dat de bestaande woningen gerenoveerd worden waar nodig zodat sociale huurders kunnen rekenen op kwaliteit en comfort.

We besteden bijzondere aandacht aan de private huurders. Door fiscale stimuli en omkadering gaan we meer private investeerders naar de huurmarkt voor bescheiden woningen lokken én renovatie stimuleren, zodat ook hier het aanbod en de kwaliteit stijgen. Huurders moeten ook kunnen rekenen op een huurgarantie, dat de huur bijpast bij een plots verlies aan inkomen, en een speciaal huurwaarborgfonds, dat mensen de kans biedt om hun waarborg gespreid in tijd te betalen, in plaats van in een klap bij de aanvang van het contract.

Bij deze investeringen hebben we er in het bijzonder aandacht voor dat genoeg woningen worden uitgerust voor oudere bewoners. Sociale serviceflats en specifieke woningen op maat voor mensen met een verschillende graad van zelfredzaamheid zorgen ervoor dat mensen de zekerheid hebben dat ze op hun oude dag steeds een woning zullen hebben die aangepast is aan hun situatie en hen

tegelijkertijd het maximum aan vrijheid en zelfstandigheid geeft.

Oudere woningen zijn bovendien nog al te vaak slecht geïsoleerd, met een hoge energiefactuur tot gevolg. Naast de renovatiepremies en de premies voor energiezuinige investeringen zoals dakisolatie, een condensatieketel en dubbel glas, willen we nu een derdebetalersregeling, waarbij mensen aan hun energiedistributeur kunnen vragen de investering voor hen te bekostigen en deze geleidelijk kunnen terugbetalen met de verwarmingskosten die men uitspaart. Zo komt energiezuinigheid binnen het bereik van iedereen.

Ten slotte besteden we aandacht aan nieuwe woonvormen. We doen dit in de eerste plaats door de wetgeving verder te versoepelen voor verschillende woonvormen zoals kangoeroe-wonen, zorgwonen, samen huren, zodat er meer rechtszekerheid komt en samenwoners niet bestraft worden door bijvoorbeeld een vermindering van hun pensioen.

De N-VA wil dat ouderen zo lang mogelijk in hun eigen woning kunnen blijven indien zij dat willen en vooral kunnen. Het spreekt voor zich dat deze woning, en vooral het onderhoud ervan, dan ook betaalbaar moet blijven voor de ouderen en aangepast aan eventuele specifieke noden en beperkingen.

Twee elementen zijn hier van belang:

- **Betaalbaarheid:** We versterken de leefbaarheid van de eerste pensioenpijler door bij de pensioenberekening meer rekening te houden met de betaalde bijdragen, de evolutie van de draagkracht van de actieve bevolking en de evolutie van de levensverwachting. De techniek die we voorstellen is die van het rugzakprincipe, een berekening waarbij langer werken en meer bijdragen steeds leiden tot een hoger pensioen. Tevens wil de N-VA garanderen dat het minimumpensioen voor wie het echt nodig heeft, wordt opgetrokken tot op het niveau van de armoedegrens, zoals Europees gedefinieerd, rekening houdend met de toegekende sociale voordelen.
- **Woningaanpassing:** N-VA staat volledig achter het principe van mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen indien ze dat wensen en vooral kunnen. Naarmate men ouder wordt is het waarschijnlijk dat de eigen originele thuisomgeving niet meer 100 procent aangepast is aan de specifieke beperkingen en noden van de ouderen (mensen die bijvoorbeeld slechter te been zijn ondervinden meer moeilijkheden met trappen, of sanitair ...). N-VA vindt dat de Vlaamse overheid en de lokale overheden meer inspanningen moeten doen voor een structureel en op mekaar afgestemd beleid voor woningaanpassing. Als de Vlaamse overheid ouderen de kans wil geven om zo lang mogelijk thuis te blijven, moeten de ouderen – indien nodig – een steuntje in de rug krijgen om de noodzakelijke aanpassingen te doen aan hun woning die hen effectief in staat stellen om thuis te blijven.

Basisinstrument blijft natuurlijk de fiscale steun voor eigendomsverwerving, zoals de woonbonus. **Een eigen woning is de beste woonzekerheid voor de oude dag.**

- We willen die lijn voorzetten, maar we leggen een groter accent op steun voor verwerving, vernieuwing of vervanging van bestaande woningen: een betaalbare eigen woning hoeft geen nieuwbouw op een nieuwe verkaveling te zijn.
- Door gezinnen te stimuleren om bestaande woningen aan te kopen, geven we de oudere eigenaars meer kansen om hun te grote huis te ruilen voor een compactere, meer aangepaste woning dicht bij winkels, ontspanning en openbaar vervoer.
- We willen ook de meeneembaarheid van registratierechten nog verhogen om zo'n verhuis fiscaal gunstiger te maken.
- Daarvoor moet er in de dorpskernen en steden natuurlijk wel voldoende aanbod zijn aan comfortabele kleine woningen of appartementen op maat van senioren. Verdichting van de dorpskernen is dus een noodzaak om een antwoord te bieden op de huisvestingsvragen van de groeiende oudere bevolking.
- Het moet administratief eenvoudiger worden om een bestaande grote woning te verbouwen tot twee kleinere woningen en later terug naar een eengezinswoning te brengen.
- En nieuwe woonvormen met collectieve voorzieningen passen volledig in die lijn: een gezond evenwicht tussen eigen privacy en gezamenlijke zorg en ontspanning, wat de kosten drukt en voor sociale contacten zorgt. Juridisch en administratief kan hier nog heel wat verfijnd worden, zeker nu de Vlaamse regering volledig de trekker wordt inzake woonbeleid.

Tweede punt: **mensen die dat willen, moeten zo lang mogelijk in hun eigen woning kunnen blijven wonen.** Aanpasbaar wonen moet dus nog verder uitgerold worden in Vlaanderen. Het hoort bij duurzaam bouwen.

- We werkten al aan richtlijnen om rekening te houden met latere aanpassingen bij nieuwbouw en renovaties, en willen nog meer goede voorbeelden en kennisoverdracht vanuit de wooninitiatieven die gemeenten en huisvestingsmaatschappijen nemen. Ook private ontwikkelaars moeten op levensbestendig bouwen afgetoetst worden in de fase van de bouwvergunning.
- Financieel is de aanpassingspremie een steun in de rug, specifiek voor aanpasbaar wonen.
- Alle renovaties die te maken hebben met energiezuinigheid willen we nog meer bundelen in één duidelijk en krachtig systeem, het "Energie-plus pakket", dat de huidige wildgroei (waar al wel wat in is gesnoeid) nog verder stroomlijnt. We kiezen een premie boven zaken als fiscale aftrek, omdat dit het snelst voelbaar is in de portemonnee en dus de laagste financiële drempel is.
- **Basismobiliteit moet gegarandeerd blijven, ook voor mensen die verder van dorpskernen af wonen.** Om de kostprijs te drukken, kan daarvoor met alternatieven voor bussen gewerkt worden, zoals shuttlediensten en gesubsidieerde collectieve taxi's.

Het sociale aanbod en de huurmarkt mogen ten slotte niet vergeten worden, naast het eigenaarschap.

- Het aanbod van sociale huur- en koopwoningen moet verder omhoog. Steden en gemeenten stimuleren we om de doelstellingen van het grond- en pandenbeleid te halen. Elke gemeente moet de nodige initiatieven nemen als regisseur van het woonbeleid, in samenwerking met de huisvestingsmaatschappijen.
- De private huurmarkt wordt efficiënter mee ingeschakeld voor het sociale huuraanbod via het systeem van huursubsidies. De focus moet hier nog meer liggen op de laagste inkomens. En op goede bekendmaking voor degenen voor wie het bedoeld is. Zij die er het grootste voordeel bij hebben, zijn immers vaak het minst goed ingelicht.
- Aan de huursubsidie verbinden we kwaliteitsvoorwaarden voor de huurwoning (bijvoorbeeld energie, sanitair, vochtbeheersing), strenger dan de minimale wooneisen. Een puntensysteem kan het bedrag van de huursubsidie nog verhogen. Anderzijds, om misbruiken tegen te gaan, voorzien we niet in een tussenkomst in de huur van een nieuwe huurwoning wanneer men een woning verlaat die bij aanvang van de huur over een geldig conformiteitsattest beschikte.
- Sociale huisvestingsmaatschappijen moedigen we aan om te evolueren tot woonmaatschappijen die zowel huur-, koop- als kredietactiviteiten ontplooiën, evenals activiteiten van sociale verhuurkantoren. Zo kunnen ze mensen die een sociale woning zoeken beter bijstaan. Ze moeten de basis vormen voor een uniek woonloket waar mensen met alle vragen rond wonen terecht kunnen, in samenwerking met de betrokken gemeenten.

Er is al een huizen crisis in België: 107 000 mensen staan op een wachtlijst voor een sociale woning. Deze mensen zijn gedwongen om privaat te huren. Een vierde van de huurders betaalt meer dan 40 procent van hun inkomen aan huur. Daarnaast zijn er nog vaste kosten, kosten voor verwarming, elektriciteit, water enzovoort.

Het Netwerk tegen Armoede geeft de Vlaamse regering een dikke buis op haar woonbeleid. Er is een schrijnend gebrek aan investering in sociale woningen. De vorige Vlaamse regering had een plan opgesteld. De huidige regering heeft dat plan, dat al onvoldoende ambitieus was, nog eens teruggeschroefd.

De PVDA pleit voor een veel socialer woonbeleid: meer sociale woningen; dat haalt de prijzen naar beneden op de private huurmarkt en geeft mensen een eerlijke keuze tussen wonen of kopen; een derde is de max: niemand mag meer dan een derde van zijn inkomen aan woonkosten betalen.

5. Welke prioriteiten ziet uw partij voor het Europese niveau die het leven van ouderen kunnen verbeteren?

Binnen Europa keren we de race naar de sociale bodem om. Nu concurreert elk land om de pensioenlasten zo laag mogelijk te houden. In plaats daarvan beslissen de lidstaten samen om minimale normen voor pensioenen in te voeren die volstaan om armoede uit te bannen. We onderzoeken de mogelijkheid om een Europees basispensioen in te voeren dat kan variëren op basis van nationale armoedegrenzen. Zo zetten we deloyale concurrentie om naar samenwerking.

De Europese Unie wil tegen 2020 20 miljoen mensen minder in armoede, maar treedt op het sociale vlak te zwak op om dit te kunnen verwezenlijken. Daarom wil Groen **krachtigere Europese instrumenten voor het armoedebeleid**, bijvoorbeeld bindende Europese richtlijnen. Specifiek voor ouderen komt er een richtlijn met als doelstelling om armoede bij ouderen drastisch te reduceren tegen 2020. Een andere richtlijn bepaalt dat alle pensioenuitkeringen welvaartsvast worden gemaakt en dus niet alleen geïndexeerd worden maar ook meegroeien met de evolutie van de lonen in elke lidstaat.

De vergrijzing van de bevolking zorgt ervoor dat de pensioenen, de ouderenzorg en de gezondheidszorg meer financiële middelen zullen vragen. **Daarom zet Open Vld volop in op economische groei, zodat we een sterke basis hebben om sociaal beleid op te bouwen.** En het belang van Europa voor onze welvaart is niet te onderschatten.

Open Vld is de meest pro-Europese partij. Wij willen de economische en sociale uitdagingen die grensoverschrijdend zijn, samen aanpakken. Een aantal voorbeelden: het is op Europees niveau dat we ervoor moeten zorgen dat de banken opnieuw krediet geven aan kleine en middelgrote ondernemingen, dat we verzekerd zijn van de aanvoer van energie en dat mensen makkelijker in andere lidstaten aan de slag kunnen (en hun pensioenrechten kunnen meenemen, zoals recent werd beslist). Europa heeft de voorbije jaren de concurrentie versterkt waardoor de prijzen voor de consument daalden (denk maar aan de gsm-tarieven). We moeten daar de komende jaren verder in gaan, vooral dan op vlak van de handel in diensten. Wij willen ook een grotere rol voor de Europese Unie bij het actief aanpakken van grensoverschrijdende criminaliteit, terrorisme en gewelddadig radicalisme.

Kortom: het sterk Europa waar Open Vld met Guy Verhofstadt voor werkt, moet de welvaart en het welzijn van de Europeanen verzekeren.

Er is geen toekomst voor de Europese Unie tenzij ze sociaal is. **Elke Europeaan, oud en jong, moet kunnen rekenen op een gewaarborgd minimum aan sociale bescherming met een universele toegang tot gezondheidszorg, inkomensondersteuning en bestaanszekerheid.** Europa moet er streng over waken dat lidstaten voldoende inspanningen leveren om armoede, werkloosheid en ongelijkheid tegen te gaan. Net zoals ze dat nu doet voor de begrotingen van haar lidstaten.

Europa moet een duurzamere en efficiënte zorg bevorderen. De begrotingscontrole in het kader van het Europees Semester is een belangrijk instrument om lidstaten aan te sporen inefficiënties in hun gezondheidszorgsystemen aan te pakken, zoals het bevorderen van 'smart spending' en het stimuleren van het maximaliseren van gezondheidswinst. Het Europese Sociaal Investeringspact, dat tot doel heeft de lidstaten te helpen om hun sociale en gezondheidszorgbudgetten efficiënter te besteden, versterken we om de doelmatigheid van de gezondheidsstelsels te verbeteren. We verbeteren ook de begeleiding aan lidstaten bij het gebruik van financiële steun, zoals de Europese Sociale Fondsen.

Gemiddeld verliest iedereen in Vlaanderen één gezond levensjaar door blootstelling aan fijn stof. Bovendien is deze blootstelling erg ongelijk verdeeld. Bij gevoelige personen zoals ouderen, kinderen of astmapatiënten ligt dit cijfer beduidend hoger. **Uitstoot van fijn stof is dus bij uitstek een milieuprobleem dat afgewenteld wordt op de zwakkeren.** Sp.a pleit op Europees niveau voor een strengere normering voor de uitstoot van fijn stof die sterker rekening houdt met de gezondheidseffecten van deze uitstoot en die zich richt op de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Voor de N-VA staat het buiten kijf dat een essentieel element voor het verbeteren van het leven van ouderen een structureel gezonde economische onderbouw is. Je kunt immers geen sociale welvaart, ook voor ouderen, creëren op een economisch kerkhof. De Europese economie heeft dus nood aan stabiliteit. Een goed functionerende euro en een solide economische onderbouw zijn dus belangrijk, niet in het minst voor de sociale vooruitgang. **Europa moet dus volop inzetten op het opnieuw structureel gezond maken van de economische onderbouw van de lidstaten.** Dit betekent dat de lidstaten in de eerste plaats zelf hun verantwoordelijkheid en de nodige maatregelen moeten nemen om het vertrouwen van de financiële markten te herstellen. Het is heel belangrijk dat zij de nodige besparingen, hervormingen én investeringen doen.

In het kader van de EU 2020-doelstellingen is het aanmoedigen van innovatie cruciaal. Hiertoe werd onder meer een Europees Innovatiepartnerschap voor Actief en Gezond Ouder Worden gelanceerd. De N-VA stimuleert de verdere uitwerking hiervan en moedigt Vlaamse actoren aan om hier zoveel mogelijk aan mee te werken.

Alzheimer en dementie vormen een belangrijke uitdaging. De Europarlementsleden van de N-VA hebben steeds specifieke aandacht gehad voor deze problematiek en zijn daarom ook lid van de alzheimer-werkgroep van het Europees Parlement.

Europa mikt op actief en gezond ouder worden. In 2025 zal meer dan 20 procent van de Europeanen 65 jaar of ouder zijn. Dat mensen tegenwoordig langer leven, is een succesverhaal. Ons Europees beleid wil het succes van het 'Europees innovatiepartnerschap voor actief en gezond ouder worden' versterken. Het doel? Het aantal gezonde levensjaren tegen 2020 met 2 jaar doen toenemen.

Actief ouder worden betekent ook in heel Europa vrij kunnen reizen of ervoor kunnen kiezen zich in een andere EU-lidstaat te vestigen, met dezelfde

toegang tot gezondheidszorg als in het thuisland en zonder pensioenrechten te verliezen. Dit is een belangrijke verworvenheid voor onze levenswijze en levenskwaliteit. Maar niet alle ouderen hebben dergelijke mogelijkheden. Er zijn nog steeds lidstaten waar geen minimumpensioen wordt toegekend en/of waar ouderen geen adequate zorg krijgen. Het waarborgen van een fatsoenlijke levensstandaard voor ouderen, het bevorderen van een gezonde en waardige manier van ouder worden, en tegelijkertijd het garanderen van de veiligheid en houdbaarheid van de socialezekerheidsstelsels, hebben voor ons hoge prioriteit.

En natuurlijk zetten we ons ook in voor de ouderen die in eigen land blijven. **Vanuit het Europees Parlement dringen we aan op een vergaande coördinatie van de pensioenstelsels van de lidstaten,** en zetten we de lidstaten ertoe aan om hun pensioenstelsels te hervormen om de financiering veilig te stellen en ervoor te zorgen dat ze een afdoende levensstandaard bieden.

De Europese Commissie stuurt aan op een privatisering van onze pensioenen. De wettelijke pensioenen worden herleid tot een minimale bescherming tegen armoede. Al de rest wordt doorgeschoven naar de privé.

Voor PVDA+ is dat het verkeerde beleid. **De private pensioenen zijn de pensioenen van de ongelijkheid.** Een bedrijfsleider steekt miljoenen euro's in zijn aanvullend en individueel pensioen, met alle fiscale voordelen van dien. Een werknemer enkele duizenden euro's. Dat is een druppel op een hete plaat wanneer de facturen van zorg en hospitalisatie binnenstromen.

De wettelijke pensioenen zijn de beste pensioenen, niet alleen op vlak van solidariteit, maar ook op vlak van risicospreiding en rechtsbescherming. Ze zijn betaalbaar wanneer men werk maakt van een rechtvaardige fiscaliteit. Grote bedrijven betalen nu bijna geen belastingen. Vlaanderen is een fiscale hel voor wie werkt en een fiscaal paradijs voor wie speculeert.

Het Raadgevend Comité voor de Pensioensector (sinds kort de Federale Adviesraad voor Ouderen genoemd) pleit voor de **invoering van een vermogensbelasting.** De PVDA+ onderschrijft die eis (belasting van 1 procent op vermogens vanaf 1 miljoen euro, gezinswoning niet inbegrepen). Zo'n belasting bestaat reeds in Frankrijk en levert goede resultaten op.

Er is geen enkele reden om zo'n vermogensbelasting niet in te voeren in België. Er is ook geen enkele reden om ze niet in te voeren op Europees niveau, samen met een **efficiëntere aanpak van de fiscale fraude, via de opheffing van het bankgeheim, de openbaarheid van financiële transacties en een zerotolerantie tegen grote fraudeurs.**

6. Ziet uw partij nog andere belangrijke aandachtspunten ten aanzien van ouderen?

Wanneer Groen pleit voor een inclusief ouderenbeleid, betekent dat eveneens dat de aandacht voor de specifieke behoeften en noden van de oudere bevolking tot stand komt in samenspraak met ouderen. De beleidsplanning gebeurt in nauw overleg met de ouderen zelf. De verschillende overheden kennen ouderen een relevante rol toe in beleidsvoorbereidend werk. **Betrokkenheid, inspraak en participatie van ouderen bij de politieke besluitvorming zijn een noodzaak en een meerwaarde voor de democratie.** De aanwezigheid van ouderen in de verschillende relevante overleg- en inspraakorganen moet daarom op alle beleidsniveaus verankerd worden.

De bestaande adviesraden zijn van onschatbare waarde. Deze bestaan niet alleen uit personen die een vereniging vertegenwoordigen, maar ook uit niet-aangesloten ouderen. Leden van deze adviesraden zijn ook zichtbaar aanwezig in andere federale en regionale inspraakorganen. Een interactieve bestuursstijl houdt in dat overheden open en helder communiceren naar ouderen.

Er moeten ook sterkere waarborgen ingebouwd worden om van adviesvragen een vast onderdeel te maken binnen het besluitvormingsproces van alle bevoegdheden die van strategisch belang zijn voor ouderen. Op alle terreinen van het sociale, maatschappelijke, economische, politieke en culturele leven moeten ouderen als volwaardige partners erkend blijven en een actieve rol kunnen blijven spelen. Aan de uitgebrachte adviezen moet het nodige gewicht toegekend worden.

Ouderen worden te veel en te snel verwezen naar ouderenspecifieke werkingen. Ouderenorganisaties verdienen ondersteuning, maar het is belangrijk dat **ouderen actief blijven in de bestaande sport-, vrijetijds- en cultuurverenigingen.**

Het wordt, gezien de noodzakelijke evolutie naar langer werken voor onze samenleving, een uitdaging om ook oudere werknemers aan de slag te houden.

Naast een financiële aanmoediging in de vorm van een hoger pensioen, willen wij inzetten op een flexibele arbeidsregeling zodat ouderen op een aangepast ritme kunnen werken. We verlagen de lasten op arbeid voor werkgevers en werknemers met vijf miljard euro, zodat werkgevers sneller mensen aanwerven. Om het verschil in loonkost met jongeren te beperken, willen we de loonsberekening hervormen zodat anciënniteit minder doorweegt. Tot slot nemen we het doelgroepenbeleid onder handen en focussen we nog op twee groepen: jongeren en ouderen. Zo kunnen we beide doelgroepen die het vandaag moeilijk hebben op de arbeidsmarkt veel effectiever ondersteunen dan vandaag het geval is.

De woonomgeving en alles wat daarmee samenhangt (zoals voldoende toegankelijk openbaar vervoer, bereikbare en toegankelijke nutsvoorzieningen en veiligheid in en buiten de woning) worden aangepast aan een vergrijzende samenleving. **We werken aan een positiever leefklimaat, voldoende ontmoetingskansen en meer buurtbetrokkenheid in onze wijken en dorpen.** Dit zijn belangrijke

bouwstenen voor de ontwikkeling van sociale netwerken van ouderen. We investeren in de innovatie van de dienstencentra en ondersteunen het verenigingsleven om sociale netwerken op te bouwen en te versterken.

Patiënten en hun vertegenwoordigers moeten beter worden geïnformeerd over de mogelijkheden van de patiëntenrechtenwet, van het aanbod van palliatieve zorg en van de euthanasiewet. Een persoonlijk afgestemd palliatief zorgplan zorgt voor optimale zorg en bijstand als het levenseinde nadert. Euthanasie moet ook mogelijk zijn bij een ongeneeslijke en onomkeerbare hersenaandoening, als daarover in een vooraf opgemaakte wilsverklaring de keuze voor euthanasie te kennen is gegeven.

Integrale toegankelijkheid. Toegankelijkheid van de volledige omgeving, van vervoer, informatie en communicatie en voorzieningen of diensten (cultuur, sport ...) die worden aangeboden aan het publiek is een recht en noodzaak voor alle ouderen. Toegankelijkheid houdt veel meer in dan de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte en de gebouwen die voor het publiek toegankelijk zijn.

Onder een integraal toegankelijk publiek domein verstaan we een publiek domein dat iedereen moet kunnen bereiken, betreden, gebruiken en begrijpen op een gelijkwaardige en zelfstandige manier. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar de praktijk is anders.

Wij waarderen eenieder die actief participeert aan de samenleving. Eenieder die samen met anderen hefbomen creëert voor de ontwikkeling van ons land en haar inwoners. Ondersteuning voor hen die engagement hebben in sociaal-culturele organisaties, over de leeftijdsgrenzen heen: daar staan wij voor.

Senioren zijn vaak zeer geëngageerde vrijwilligers. Zij verdienen ondersteuning en versterking. CD&V wil het plafond voor btw-vrijstelling voor vzw's optrekken tot 25 000 euro. Dat is goed voor onze verenigingen en stimuleert vrijwilligerswerk. We willen dat de vzw-wetgeving en andere relevante regelgeving op een eenvoudige en transparante manier wordt toegelicht aan (de bestuurders van) verenigingen. Nu is het vaak te complex.

Op het vlak van mobiliteit moet permanent aandacht besteed worden aan ouderen. Mensen moeten gestimuleerd worden om duurzame mobiliteitskeuzes te maken: stappen, trappen en het openbaar vervoer zijn te verkiezen. De openbare vervoersmaatschappijen moeten klantgericht denken en handelen. CD&V wil reizigers voor het openbaar vervoer winnen met een kwaliteitsvol, betrouwbaar, stipt en gebruiksvriendelijk openbaar vervoer. Dit vergt respect voor de noden van de verschillende leeftijdsgroepen en de minder mobiele mensen.

CD&V wil een kwaliteitsvol fietsroutenetwerk voor woon-werk-, voor woon-schoolverkeer en voor recreatief gebruik. Uit onderzoek naar het verplaatsingsgedrag van Vlamingen blijkt dat we zelfs voor heel korte afstanden te snel naar de auto grijpen. Er is dus nog veel ruimte voor de fiets in ons verplaatsingsgedrag. Meer veilige en comfortabele fietspaden, fietstunnels en fietsbruggen maken fietsen aantrekkelijker. De uitbouw van het functioneel fietsroutenetwerk staat

voorop. CD&V wenst het investeringsritme van gemiddeld 100 miljoen euro per jaar aan te houden. Daarnaast willen we doelgroepgerichte cursussen om zich veilig in het verkeer te begeven, stimuleren voor jong en oud (bijvoorbeeld cursussen elektrisch fietsen voor senioren en defensief rijden voor motorrijders). We hebben aandacht voor kwetsbare groepen onder de zwakke weggebruikers, met name kinderen en senioren.

Voor het openbaar vervoer gaan we voor een betere spreiding van de reizigers gedurende de dag door een gedifferentieerd, sturend tarievenbeleid. **Daarnaast moet de toegankelijkheid en bereikbaarheid van stations, perrons, haltes en voertuigen voor minder mobiele personen verder verbeterd worden.** Tot slot moeten we verder investeren in aangepast en betaalbaar deur-tot-deur-vervoer en centrale aanspreekpunten voor personen met een mobiele beperking die geen gebruik kunnen maken van het openbaar halte-tot-haltevervoer.

CD&V wilt ook een toegankelijke, open publieke ruimte waar het goed vertoeven is. CD&V wil streven naar maximale toegankelijkheid van de groene omgeving, met alleen een verbod waar de vrije toegang de draagkracht zou kunnen overschrijden. We geven kansen aan experimenten die nieuwe doelgroepen in contact brengen met groen, bijvoorbeeld jongeren, personen met een handicap, het bedrijfsleven en zorgbehoevenden.

Tot slot willen we een **modernisering van de erf- en schenkingsrechten.** Zij moeten aangepast worden aan nieuwe gezinsvormen. De familiale solidariteit geldt als centraal principe. Het vermogen moet sneller economisch aanwendbaar zijn voor de volgende generatie.

CD&V wil meer inspelen op nieuwe gezinsvormen en meer rekening houden met de concrete omstandigheden van de erflater en de eventuele wens van een grootouder om de kleinkinderen te bevoordelen. Daartoe wil CD&V een evenwicht zoeken tussen het dwingend erfrechtelijk voorbehouden deel voor de kinderen en de langstlevende echtgenoot enerzijds, en een verruiming van het beschikbaar gedeelte waarvoor een testament kan opgesteld worden anderzijds. Deze modernisering mag evenwel geen afbreuk doen aan de familiale solidariteit, om erfenisruzies te vermijden. Een overlijden mag geen bron zijn van familieconflicten.

We willen het voorbehouden deel van de langstlevende echtgenoot uitbreiden naar de wettelijk samenwonende partner. Verder wil CD&V dat de reserve van de kinderen kan worden beperkt tot de helft van de nalatenschap in alle gevallen. Zo kan desgevallend ingespeeld worden op de wensen van de erflater. De hierdoor toegenomen beschikkingsvrijheid mag echter niet ten koste gaan van de verantwoordelijkheden tussen ouders en kinderen. De lasten mogen niet doorgeschoven worden naar de samenleving, de familiale solidariteit primeert.

De integratie van de hospitalisatieverzekering in de sociale zekerheid. Dat is betaalbaar wanneer men het kiwi-model correct zou toepassen en wanneer men de supplementen op de erelonen van de ziekenhuisartsen zou afschaffen.

Wat denkt de Vlaamse Ouderenraad?

prioriteiten voor de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen

Naar aanleiding van de verkiezingen stelde de Vlaamse Ouderenraad per bestuursniveau een memorandum op met de belangrijkste aandachtspunten voor de komende vijf jaar. Hieronder vind je de prioriteiten die we daarin voor het Vlaams, federaal en Europees beleid stellen. De volledige memoranda van de Vlaamse Ouderenraad naar aanleiding van de verkiezingen zijn te raadplegen op www.vlaamse-ouderenraad.be/memoranda.php.

I. Vlaamse verkiezingen: Naar een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen

De verkiezingen in mei 2014 vormen een sleutelmoment voor Vlaanderen. Enerzijds krijgt de nieuwe Vlaamse regering een volledig pakket aan nieuwe bevoegdheden in handen. Anderzijds groeien de uitdagingen, zowel in de nasleep van de crisis als ten gevolge van de toenemende vergrijzing van onze samenleving. Bestaande en nieuw verworven bevoegdheden zullen optimaal op elkaar afgestemd moeten worden om samen een doeltreffend beleid te vormen.

Voor de Vlaamse Ouderenraad is het doel van dat beleid een inclusief Vlaanderen, dat onder meer op sociaal, cultureel, politiek en economisch vlak actief en gezond ouder worden en leeftijdsvriendelijke omgevingen stimuleert. Dit garandeert dat ouderen ten volle kunnen deelnemen aan de samenleving, maar ook ondersteund worden en zorg krijgen waar nodig. Het is de volgende Vlaamse regering die verantwoordelijk is voor het realiseren van deze principes, welke ze onder meer moet vertalen in een nieuw Vlaams Ouderenbeleidsplan. Op basis van zijn Vlaams memorandum schuift de Vlaamse Ouderenraad daartoe alvast de volgende prioriteiten naar voor:

1. Een nieuw en vernieuwend woonzorgbeleid

Voor de Vlaamse Ouderenraad is het evident dat zowel voor als na de bevoegdheidsoverdracht aan elke zorgvraag van ouderen tegemoet gekomen wordt. De overdracht van de bevoegdheden inzake ouderenzorg biedt Vlaanderen bijkomende kansen om tot meer integrale zorg en ondersteuning te komen waarbij maximaal gewerkt wordt aan kwaliteit, capaciteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid. Het Vlaams beleid kan dit waarmaken door:

- de thuiszorg, semi-residentiële en residentiële zorg de noodzakelijke uitbreiding te geven om te kunnen omgaan met de grote stijging van de zorgnoden;
- op macro-niveau een leeftijdsonafhankelijk woonzorgbeleid te voeren dat iedereen met eenzelfde objectief ingeschaalde zorgnood op een gelijkwaardige manier behandelt;
- financiële moeilijkheden van personen met gezondheidsproblemen en een verlies aan zelfredzaamheid weg te werken;
- de mogelijkheid tot heroriëntatie van de financiering van het zorgaanbod, sterker gericht op de zorgbehoevende, te bekijken.

2. Levensloopbestendig wonen

Vlaanderen beschikt over belangrijke instrumenten om een coherent woonbeleid te voeren dat het recht op kwaliteitsvol en betaalbaar wonen voor alle Vlamingen voorop stelt en de woonnoden effectief bestrijdt. De overdracht van bevoegdheden inzake de private woninghuur en de woonfiscaliteit dient dit beleid nog te versterken, waardoor:

- ouderen over een ruim palet aan betaalbare, kwaliteitsvolle en aangepaste individuele en collectieve woonvormen kunnen beschikken;
- de verschillende woonvormen aanpasbaar en levensloopbestendig zijn, zodat zelfstandig wonen tot op hoge leeftijd mogelijk blijft en zorg er gefaciliteerd wordt;
- sterker ingezet wordt op de woonomgeving en de buurt, met voldoende investeringen in toegankelijkheid, leefbaarheid, veiligheid en voorzieningen op vlak van betaalbaar openbaar en aangepast vervoer;
- de betaalbaarheid van kwaliteitsvol wonen verbeterd wordt, onder meer via een uitbreiding van de sociale woningmarkt en een aanpassing van de huursubsidie.

3. Sterke stimulansen voor participatie en inclusie

In een vergrijzend Vlaanderen moet de sociale inclusie van ouderen centraal staan. Zowel op de werkvloer, in het onderwijs, bij sociale en culturele activiteiten als in het vrijwilligerswerk moeten ouderen volwaardig kunnen participeren en de kans krijgen actief ouder te worden. De volgende Vlaamse regering moet daarom:

- stimulansen bieden voor kwaliteitsvol werk, bijscholingen, aangepaste arbeidsomstandigheden en flexibele uitgroeieregelingen voor oudere werknemers;
- het aanbod aan vrijwilligerswerken sociale, culturele en sportieve activiteiten voor ouderen ondersteunen, met oog voor de meest kwetsbare ouderen;
- de digitale inclusie van ouderen stimuleren, via sensibilisering, het versterken van digitale vaardigheden en het verlagen van de bijhorende financiële barrières;
- ouderen en hun adviesraden betrekken bij het beleid.

II. Federale verkiezingen: Een daadkrachtig beleid voor actief ouder worden

De verkiezingen in 2014 moeten de start vormen van een beleid waarin actief ouder worden centraal staat. Door ouderen garanties te geven voor een toereikend inkomen, een toegankelijke zorg en daadwerkelijke kansen tot participatie en actief ouder worden, kan de volgende federale regering hen stimuleren om als actieve burgers deel te nemen aan de samenleving. Voor de komende legislatuur ziet de Vlaamse Ouderenraad daarom de volgende prioriteiten:

1. Een sterk wettelijk pensioen

Als enige pijler die voor iedereen toegankelijk is, moet het wettelijk pensioen een sterke garantie vormen op een adequaat inkomen, zowel voor de huidige als de toekomstige gepensioneerden. Om dit te verzekeren moet de eerste pensioenpijler dringend versterkt worden. De nieuwe federale regering wordt daarom gevraagd om:

- een welvaartsmechanisme in te voeren waarmee de pensioenen structureel gekoppeld worden aan de evolutie van de lonen;
- de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) en de minimumpensioenen te verhogen;
- werk te maken van een modernisering van de pensioenen, met het oog op de noden van de huidige en toekomstige generaties.

2. Kwalitatieve zorg voor iedereen, op elk moment

De gevolgen van de financieel-economische crisis en de vergrijzing mogen niet afgeschoven worden op ouderen. Acties zoals het ontzeggen van therapeutische of medische ingrepen vanaf een bepaalde leeftijd of het verhogen van het remgeld zijn ontoelaatbaar. Daarnaast zijn ook andere beleidsmaatregelen nodig om de toegang tot gepaste en kwaliteitsvolle zorg aan ouderen te vrijwaren, namelijk:

- het garanderen van de betaalbaarheid van de zorg, met prioritaire aandacht voor kwetsbare doelgroepen;
- de uitwerking van een structurele ondersteuning van de mantelzorger, wat een aanvullende professionele zorggarantie, meer psychosociale begeleiding van de mantelzorgers en het erkennen van hun rol als

- volwaardige partner in de zorg vergt;
- het aanbieden van tijdige en duidelijke informatie alsook van gepaste zorg en ondersteuning, eveneens in de laatste levensfase.

3. Participatiekansen op elk domein

Ouderen vormen een belangrijke meerwaarde voor de samenleving, niet alleen als werknemer, maar ook als mantelzorger, vrijwilliger, student en consument. Het stimuleren van actieve en geëngageerde zestigplussers vormt een cruciale bouwsteen voor een sociale en inclusieve maatschappij. Het federaal beleid kan hiervoor een stevige basis leggen door:

- de arbeid en tewerkstelling voor oudere werknemers te ondersteunen met positieve stimuleringsmaatregelen op vlak van vorming, kwaliteitsvol werk, flexibele tewerkstelling en aangepaste uitgroeieregelingen;
- leeftijdsdiscriminatie te bestrijden, zowel op de werkvloer als in de toegang tot goederen en diensten, in het bijzonder met betrekking tot verzekeringen;
- het stimuleren van digitale inclusie en de ontwikkeling van nieuwe technologieën die veilig, duurzaam en gebruiksvriendelijk zijn voor alle leeftijds- en doelgroepen;
- ouderen een sterkere stem te geven binnen het beleid, onder meer door betrokkenheid in alle relevante inspraak- en overlegorganen en door de verdere uitbouw van de Federale Adviesraad voor Ouderen.

III. Europese verkiezingen: Naar een sociaal, inclusief en leeftijdsvriendelijk Europa

In een periode waarin de economische crisis de Europese welvaartsstaten zwaar onder druk zet, en tegelijk de vergrijzing zich in alle lidstaten doorzet, is de rol van de Europese Unie belangrijker dan ooit. Ook voor de meer dan 150 miljoen Europese ouderen kunnen de verkiezingen in mei 2014 een sleutelmoment vormen. Op basis van zijn Europees memorandum ziet de Vlaamse Ouderenraad daarbij de volgende prioriteiten voor Europa:

1. Een gezonde balans tussen economische en sociale doelstellingen

Als tegengewicht voor de huidige nadruk op financiële en macro-economische doelstellingen, dient de EU dringend werk te maken van een sterker sociaal beleid. Dit kan onder meer door:

- een gebalanceerd Europees Semester uit te bouwen waarbinnen groei, innovatie, duurzaamheid en sociale inclusie op gelijke voet nagestreefd en opgevolgd worden;
- een Europees minimuminkomen voor ouderen te garanderen en van sterke wettelijke pensioenen een prioriteit te maken;
- de lidstaten sterkere instrumenten voor armoedebestrijding aan te reiken, van aangepaste indicatoren voor armoedemeting tot grotere fondsen en investeringen.

2. Toegankelijke en kwalitatieve zorg over grenzen heen

De veroudering van de bevolking stelt Europa voor een aantal uitgesproken vraagstukken, niet in het minst met betrekking tot de organisatie en betaalbaarheid van de zorg. Daarom moet Europa alles in het werk stellen opdat zorg toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief hoogstaand is voor ieder die ze nodig heeft. Dit houdt in dat:

- elke lidstaat inzet op een betaalbare, goed functionerende en voldoende dekkende ziekteverzekering, al dan niet in combinatie met voor iedereen toegankelijke aanvullende hospitalisatieverzekeringen;
- Europa minimale kwaliteitsnormen voor gezondheidszorg oplegt en controleert, zowel voor behandelingen in eigen land als voor grensoverschrijdende gezondheidszorg;
- het liberaliseringsbeleid in de gezondheidszorg met zeer veel voorzichtigheid aangepakt wordt en in het bijzonder de residentiële ouderenzorg niet als een louter commerciële dienst benaderd wordt.

3. Sterke Europese hefboomen voor inclusie en participatie

De vergrijzing stelt de Europese lidstaten niet alleen voor zware uitdagingen, maar biedt tegelijk ook heel wat mogelijkheden om deze tegemoet te treden. Daarvoor is het van belang dat ouderen in alle maatschappelijke domeinen een actieve rol kunnen spelen. De EU kan hierbij belangrijke ondersteuning bieden door:

- het Europees Innovatiepartnerschap Actief en Gezond Ouder Worden verder te versterken en een EU Convenant rond Demografische Veranderingen op te richten, waarbinnen onderzoek en goede praktijken over grenzen heen gedeeld en ondersteund kunnen worden;
- leeftijdsdiscriminatie te bestrijden, ook op andere vlakken dan werkgelegenheid, en met oog voor alle onderliggende factoren waardoor ouderen minder van hun rechten als Europese burger kunnen genieten;
- ouderen en hun vertegenwoordigers actief te betrekken bij het beleid;
- op alle vlakken van actief ouder worden Europese projecten, campagnes en uitwisseling te blijven stimuleren en verder open te stellen voor een zo breed mogelijk publiek.